

MARIAN KRZYŻANOWSKI

ur. 1920; Puławy

Miejsce i czas wydarzeń	Puławy, II wojna światowa
Słowa kluczowe	Projekt Akcja Reinhardt - w kręgu Zagłady, okupacja niemiecka, Żydzi, Żydzi z Węgier, praca przymusowa

Żydzi z Węgier

Jednocześnie w Puławach byli Żydzi, którzy nie zostali [wysiedleni], ale to nie byli Żydzi puławscy. To byli Żydzi, tylko nie jestem pewny w tej chwili, czy austriaccy czy węgierscy. Oni byli skoszarowani tu przy rynku głównym, Puławy nie miały rynku takiego w pojęciu jakiegoś placu czy tego, tylko to można nawet powiedzieć: blisko ulicy Piaskowej był budynek taki jednopiętrowy z cegły, gdzie Niemcy tych Żydów austriackich, ewentualnie węgierskich, ale chyba to byli Żydzi austriaccy, trzymali i do pracy, do prac porządkowych w mieście używali.

Tak jak mówiłem, w styczniu 1940 roku Niemcy wyrzucili puławskich Żydów, a ci, którzy zostali skoszarowani, to byli przywiezieni z Austrii czy z Węgier. I ci byli skoszarowani w tej jednopiętrowej kamienicy na ulicy, tak jak mówiłem, tam przy rynku, na Piaskowej i stamtąd ich wyprowadzali na roboty miejskie: zmiatanie miasta, dźwiganie, tam przenoszenie czegoś. Ci Żydzi byli. Jak długo byli, to nie wiem, ale co najmniej, ja mówię o tych austriackich Żydach, co najmniej gdzieś do końca czterdziestego roku. Tak. Tak że ci puławscy Żydzi, mieszkańcy stali przedwojenni zostali wyprowadzeni do Poniatowej, a ci którzy pracowali, zostawili ich Niemcy jako Arbeitskommando takie, prawda, coś w tym sensie.

To byli tylko mężczyźni. Ja nie spotkałem kobiety, nie widziałem kobiety wśród austriackich czy tam węgierskich Żydów, bo to mogli być i stąd i stąd, tak, ale raczej mi wyglądało na to, że to austriaccy Żydzi. Nawet się dziwiłem, że przecież Anschluss był jeszcze przed wojną, że przecież Niemcy ich mieli, to mogli od razu tego. Dlatego nie bardzo mogę na to odpowiedzieć, w każdym razie mówili, mówiło się w Puławach, że to są węgierscy Żydzi czy austriaccy Żydzi przywiezieni i zostawieni tutaj dla porządków w mieście, a puławskich Żydów już nie było. Niemcy ich przywieźli już jak się wojna zaczęła. Przed wojną ich nie było. Przed wojną byli tylko ci stali mieszkańcy.

Data i miejsce nagrania	2002-08-27, Puławy
Rozmawiał/a	Tomasz Czajkowski
Transkrypcja	Tomasz Czajkowski
Redakcja	Maria Radek
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"